

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

JAWNE

Egz. Nr 002

+ 120

plk dr Aleksander LAUDANSKI

**PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA WSPÓŁCZESNEJ
SZTUKI OPERACYJNEJ**

(Materiał dyskusyjny)

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
WARSZAWA
#31831

WARSZAWA

CZERWIEC

1970

285
10

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

JAWNE

~~XXXXXXXXXX~~
Egz. Nr 0002

+ 120

płk dr Aleksander LAUDAŃSKI

**PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA WSPÓŁCZESNEJ
SZTUKI OPERACYJNEJ**

(Materiał dyskusyjny)

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
BIBLIOTEKA SZTABU GENERALNEGO
31831

WARSZAWA

CZERWIEC

1970

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego

Przed. prot. 12357

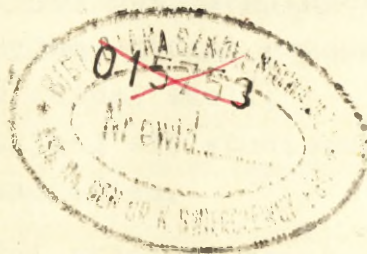
JAWNE

~~SECRET~~
Egz.Nr.....002

plk dr Aleksander LAUDAŃSKI

PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA WSPÓŁCZESNEJ SZTUKI
OPERACYJNEJ

/Materiał dyskusyjny/

WARSZAWA

CZERWIEC

1970 r.

ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLENIOWEJ
AKADEMII SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego
231831

PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA WSPÓLCZESNEJ SZTUKI OPERACYJNEJ

1. Krótka geneza.
2. Istota sztuki operacyjnej.
3. Związek sztuki operacyjnej ze strategią i taktyką.
4. Rodzaje i cele operacji.

BIBLIOGRAFIA

1. GENEZA POWSTANIA SZTUKI OPERACYJNEJ

Sztuka wojenna jest najważniejszą częścią składową nauki wojennej. Radziecka nauka wojenna głosi, że prawdziwa sztuka wojenna odzwierciedla obiektywne prawa walki zbrojnej i dzięki temu posiada ona charakter naukowy.

Badając sposoby i formy przygotowania i prowadzenia różnorodnych działań zbrojnych - teoria sztuki wojennej bierze pod uwagę nieustanny rozwój środków walki. Uwzględnia ona również poważny wpływ warunków terenowych, pogody, pory roku, doby itp.

Sztuka wojenna, podobnie jak cała nauka wojenna, jest jednolita i niepodzielna z punktu widzenia teorii i praktycznego uźcierunkowania. Uwzględnia ona jednakże cechy szczególne, wynikające ze skali walki zbrojnej. Dokonuje ona również oceny specyficznych wartości różnych rodzajów sił zbrojnych, wojsk oraz ukierunkowuje ich zastosowanie.

Teoria sztuki wojennej bada i określa znaczenie ogólne i szczegółowe różnych rodzajów wojsk we współczesnej wojnie.

Sztuka wojenna jak wiadomo dzieli się na:

- strategię, badającą warunki przygotowania i prowadzenia całej wojny i jej poszczególnych kampanii;
- sztukę operacyjną, której przedmiotem zainteresowania są operacje w różnej skali;
- taktykę, zajmującą się studiowaniem problemów samej walki i jej prowadzeniem.

Wszystkie te trzy części składowe sztuki wojennej są ze sobą powiązane i wzajemnie uwarunkowane. Każda część składowa sztuki wojennej - zachowując określoną samodzielność - bada jedynie tę dziedzinę zjawisk, która wchodzi w zakres jej skali.

W sumie zaś realizują one /części składowe sztuki wojennej/ zadania postawione przed sztuką wojenną - jako całością. Stwarzają bowiem i realizują prawidłowości do przejawiania się praw walki zbrojnej /wojny/.

ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SAMODZIELNEJ
AKADEMII SZTUKI WARSZAWY
Im. gen. Józef K. Szwedziński

Nr. _____

Semantyczne pojęcie terminu "operacja" oznacza szereg powtarzających się czynności, zmierzających do realizacji określonego celu.

Wyraz "operacja" pochodzi od łacińskiego słowa "operatio" - działanie. Pojęcie to obecnie jest zazwyczaj używane w szerszym znaczeniu i oznacza: każde dowolne działanie, lub też ciąg działań skierowanych na rozwiązanie określonego zadania. Zatem pod terminem "operacja" - będziemy rozumieli: wszelką zorganizowaną ludzką działalność, prowadzoną pod kierunkiem /kierownictwem/ w myśl określonego planu - dla osiągnięcia zamierzonego celu.

"Sztuka operacyjna" w sensie wojskowym - jest rozumiana - jako sztuka jednoczenia wysiłków i realizowanych celów taktyki - dla osiągnięcia celów operacyjnego, jako części celu /zadania/ strategicznego. Jest to zatem sztuka jednoczenia powtarzających się czynności bojowych /walk/, dla osiągnięcia celu operacyjnego. A więc "sztuka" - którą należy rozumieć jako wektor głębokiej wiedzy oraz zdolności organizacyjnej operatora - dowódcy. Ponieważ zazwyczaj cel operacyjny - jest częścią celu strategicznego, stąd można w tym kontekście powiedzieć, że sztuka operacyjna stanowi poniekąd ogniwo łączące strategię i taktykę, zachowując przy tym względną samodzielność.

Sztuka operacyjna - to najmłodsza gałąź sztuki wojennej. Pewne elementy operacji wojennych dały się już zauważyć w wojnie narodowej Rosji w 1812 oraz w wojnie rosyjsko-japońskiej w 1904. Jednak na dużą skalę nie zostały one rozwinięte.

Nawet podczas pierwszej wojny światowej jeszcze nie nastąpił pełny rozwój operacji, gdyż walczące strony nie potrafiły wykorzystać posiadanych środków, dla przekształcenia osiągnięć taktycznych w operacyjne. Mimo posiadania dużej ilości kawalerii, używano jej w zasadzie dla osiągnięć taktycznych. Nawet pojawienie się wojsk pancernych na polu walki - na skutek małej ilości i braku doświadczeń w jej użyciu również nie przyczyniło się do rozwoju operacji.

Radziecka sztuka wojenna wykorzystwała doświadczenie pierwszej wojny światowej, a szczególnie wojny domowej - w zakresie rozwoju badań operacyjnych. Dzięki tworzeniu wielkich związków taktycznych /korpusów kawalerii/, a następnie związków operacyjnych - w postaci armii konnych - zaczęto osiągać w wojnie domowej bezsprzeczne sukcesy operacyjne.

Po zakończeniu wojny domowej - zaczęła się wyodrębniać radziecka sztuka operacyjna - jako samodzielna teoria i praktyka.

Powstała teoria głębokiej operacji, którą rozwinięto szczególnie w okresie Wielkiej Wojny Narodowej z Niemcami hitlerowskimi i w okresie powojennym.

Główną przesłanką do tego był wzrost potęgi przemysłowej Związku Radzieckiego oraz słuszna polityka i poziom nauki wojennej, co umożliwiło organizację i odpowiednie wyposażenie Radzieckich Sił Zbrojnych - we współczesne środki walki.

Wielka Wojna Narodowa zapoczątkowała nowy etap w radzieckiej sztuce operacyjnej.

W toku samej wojny nastąpił rozwój nowoczesnego lotnictwa i broni pancernej. Pozwoliło to na tworzenie dużych związków operacyjnych wojsk pancernych i zmechanizowanych, wspieranych silnym lotnictwem. Nastąpił również gwałtowny rozwój artylerii, wojsk raketowych i sił morskich.

Wszystko to umożliwiło - dobrze przygotowanym dowódcom - prowadzenie śmiałych i głębokich operacji.

Pojawiły się na polu walki desanty powietrzne i morskie. Powstały nowe pojęcia jak: rodzaje operacji, manewr operacyjny, sposoby rozwinięcia sukcesu operacyjnego, operacja lotnicza, przeciwlotnicza, połączone operacje sił lądowych i powietrznych, morskich itp.

Rozwiązano tak skomplikowane zagadnienie, jak prowadzenie operacji zaczepnej w skali nie tylko frontu ale i kilku frontów. Do takich operacji należą: moskiewska, stalingradzka, kurska itp.

Na skutek gwałtownego rozwoju środków walki, a szczególnie środków rażenia - w tym przede wszystkim broni jądrowej - niektórzy zaczęli twierdzić, że sztuka operacyjna przerosła sama siebie i straciła obecnie na swej aktualności. Widzą oni zbyt mały margines dla sztuki operacyjnej między strategią wojenną i taktyką.

Poglądy na sztukę operacyjną komplikuje również fakt, że na Zachodzie nie zawsze jednoznacznie jest rozumiane pojęcie "sztuka operacyjna" - jako składowa część sztuki wojennej. W zasadzie uznają tam poglądy Klausewitza: "taktyka jest nauką o użyciu sił zbrojnych w bitwie, a strategia - nauką o użyciu bitew dla celów wojny".

Jednakże rozwój jednostek i związków operacyjnych, które w przyszłej wojnie działać będą zmuszone na samodzielnych kierunkach i wykonywać samodzielne zadania, suma których w zasadzie stanowić będzie dopiero o sukcesach strategicznych - wyeksponowała zagadnienia teorii sztuki operacyjnej. Sztuka operacyjna nabrała obecnie niechybnie prawa obywatelstwa.

Obecnie już nawet w armiach NATO - a szczególnie w Bundesferze zaczęto używać terminu działania operacyjne /die "operative Führung" /. To jednak tylko w Związku Radzieckim ta sprawa została od dawna określona jasno i niedwuznacznie. Sztuka operacyjna - jest nadal uznana jako ważne ogniwo sztuki wojennej.

2. ISTOTA SZUKI OPERACYJNEJ

"Sztuka operacyjna" bada współczesne operacje, które stanowią złożony kompleks działań bojowych, połączonych wspólnym zamiarem, środkami walki i wyznaczonymi celami; przeprowadzonymi na lądzie, morzu i w powietrzu przez duże zgrupowania wojsk, w skład których wchodzić mogą związki różnych rodzajów sił zbrojnych, działających na określonym kierunku operacyjnym lub strategicznym.

A zatem sztuka operacyjna - to teoria i praktyka: planowania, przygotowania i prowadzenia samodzielnych i wspólnych operacji przez związki operacyjne różnych rodzajów sił

zbrojnych, szmerających do osiągnięcia operacyjnych, lub bliższych strategicznych celów wojny - na danym teatrze działań wojennych /kierunku operacyjnym lub strategicznym/.

Sztuka operacyjna zajmuje się więc z jednej strony problematyką związaną z teorią współczesnych operacji, z drugiej zaś - praktyczną realizacją założeń teoretycznych.

Można zatem stwierdzić, że sztuka operacyjna jest nauką i sztuką przygotowania i prowadzenia operacji, w konkretnych warunkach bojowych. Operacja zatem - to uzgodnione i powiązane ze sobą, co do celów, miejsca i czasu, uderzenia jądrowe oraz manewrowe działanie związków operacyjnych i taktycznych - prowadzonych według wspólnego zamiaru - celem wykonania otrzymanego zadania.

Można to ująć jeszcze inaczej:

Operacja - jest to suma jednoczesnych i kolejnych bitew /o znaczeniu operacyjnym/ i walk, połączonych wspólnym zamiarem - w celu wykonania pośredniego zadania strategicznego, lub też jego części /kompanii/.

Współczesna operacja jest procesem nadzwyczaj złożonym, na który się składa wiele różnorodnych, połączonych ogólnym zamiarem i wspólnym celem - działań bojowych - ze wszystkimi towarzyszącymi im poczynaniami przygotowawczo-organizacyjnymi.

W niektórych wypadkach współczesne operacje mogą być prowadzone bez użycia broni jądrowej - to jednak wymagania stawiane tym operacjom są prawie takie same, jak i przy użyciu broni jądrowej. W żadnym wypadku nie może być powrotu do zasad działań zbrojnych okresu minionej wojny.

Wojska muszą działać na samodzielnych kierunkach, rozśrodkowane, w dużym tempie itp., gdyż nawet przy takim działaniu /bez użycia broni jądrowej/ - należy być przygotowanym w każdej chwili do prowadzenia działań przy jej użyciu.

Sztuka operacyjna winna opracować i zanalizować jak najdogodniejsze przejścia od działań konwencjonalnych do działań z użyciem broni jądrowej. Przekraczanie tego "progu"

nie może spowodować zbyt dużego wstrząsu w wojskach. To zagadnienie musi być przedmiotem badań sztuki operacyjnej.

Współczesne operacje charakteryzują się: szerokim stosowaniem broni jądrowej i innych środków masowego rażenia oraz wysoką manewrowością i zdecydowanym działaniem wojsk.

Podobnie jak strategia, również sztuka operacyjna posiada dwojaki charakter: ogólno-teoretyczny i stosowany. Sztuka operacyjna przedmiotem swych badań teoretycznych czyni następujące zagadnienia:

- charakter i cechy współczesnych operacji;
- organizacja, cechy szczególne oraz reguły przygotowania i prowadzenia operacji;
- organizacja, cechy szczególne i możliwości związków operacyjnych;
- sposoby i formy użycia związków operacyjnych w różnych warunkach;
- sposoby i formy przygotowania i prowadzenia różnych typów operacji;
- problemy zabezpieczenia operacji;
- podstawy kierowania wojskami w toku prowadzonych operacji;
- podstawy materiałowo-technicznego zabezpieczenia wojsk w operacjach;
- problemy przygotowania moralno-psychicznego wojsk;
- problem powiązania działań wojsk operacyjnych z systemem OTK;
- studiowanie poglądów i możliwości oraz form i sposobów działania przeciwnika;
- studiowanie i badanie możliwości wykorzystania i stosowania innych dyscyplin naukowych do rozstrzygnięcia zagadnień operacyjnych itp.

Wynika stąd, że istotą teorii sztuki operacyjnej i jej przedmiotem badań są: założenia, zasady, sposoby i formy przygotowania i prowadzenia współczesnych operacji w oparciu o aktualne możliwości wojsk /organizacja^a, wyposażenie, uzbrojenie wojsk własnych i nieprzyjaciela/ oraz

możliwości ich uzupełnienia w czasie pokoju i wojny.

W aspekcie praktycznym sztuka operacyjna zajmuje się opracowaniem konkretnych problemów, związanych z przygotowaniem i prowadzeniem operacji w różnej skali i różnych rodzajów /frontowych, armijnych, lądowych, morskich i powietrznych oraz operacji połączonych/.

W praktycznym wyrazie sztuka operacyjna realizuje również:

- przegrupowanie operacyjne;
- tworzenie zgrupowań operacyjnych;
- zabezpieczenie operacyjne;
- zaopatrzenie /praca tyłów operacyjnych/.

Studiując i badając teorię i praktykę sztuki operacyjnej i samych operacji - należy każdorazowo rozpatrywać wszystkie czynniki, które w danych konkretnych warunkach odgrywają dominującą rolę.

Na przykład - przygotowując operację wzdłuż wybrzeża morskiego - trzeba uwzględnić właściwe czynniki i aspekty związane właśnie z tą operacją.

Utylitaryzm - to podstawowe cechy przedmiotu badań teorii i praktyki sztuki operacyjnej.

Sztuka operacyjna - powinna uwzględniać aktualne osiągnięcia techniki, jak również przewidywać kierunki rozwoju i możliwości wprowadzenia jej uzbrojenia ^{x/}. Pamiętajmy bowiem, że współczesna nauka i technika rozwija się dynamicznie, w wyniku czego do uzbrojenia wojsk będą wchodziły: nowe środki rażenia, nowy sprzęt bojowy, powodując

---

x/ Na przykład lasery, podobnie jak broń raketowo-jądrowa, a być może w większym nawet stopniu, zrewolucjonizują podstawowe zasady taktyczno-operacyjne. Warto więc śledzić rozwój karabinów i dział laserowych oraz środków łączności i rozpoznania, które na pewno w nieodległym czasie wejdą do uzbrojenia wojsk. Wprowadzenie do wyposażenia marynarki wojennej poduszkowców na pewno wpłynie poważnie na zmianę zasad i sposobów prowadzenia operacji wzdłuż wybrzeża morskiego itp.

dalsze zmiany w założeniach taktyczno-operacyjnych. Stąd teorię sztuki operacyjnej należy widzieć w stałym rozwoju. Wobec tego teoria sztuki operacyjnej, zajmując się aktualną problematyką, musi jednocześnie przewidywać zmiany, wskazywać kierunki i zakres tych zmian.

I odwrotnie przewidywane zmiany w założeniach operacyjnych winny wywierać wpływ na rozwój techniki i sprzętu wojennego. Sztuka operacyjna powinna stawiać przed techniką określone wymagania pod względem taktyczno-operacyjnym, wskazywać na konieczność zmian w organizacji i technicznym wyposażeniu wojsk, określać kierunki tych zmian w najbliższej i dalszej przyszłości.

3. ZWIĄZEK SZTUKI OPERACYJNEJ ZE STRATEGIA I TAKTYKA

Na kształtowanie się założeń sztuki operacyjnej przemożny wpływ wywiera strategia wojenna. Strategia wojenna oddziałuje na sztukę operacyjną poprzez:

- wyznaczanie głównych kierunków i podstawowych problemów badań oraz zakresu praktycznej działalności sztuki operacyjnej;
- określanie celów i zadań operacyjnych oraz terminów ich wykonania;
- zatwierdzanie planów i decyzji operacyjnego rozwinięcia wojsk, planów i decyzji poszczególnych operacji oraz sposobów ich prowadzenia;
- zapewnianie swobody działania podczas operacyjnego rozwinięcia wojsk i w prowadzonych operacjach.

Strategia wojenna praktycznie obejmuje działalność wyższego dowództwa, związaną z przygotowaniem i prowadzeniem działań wojennych w dużej skali i wojny w całości. W dziedzinie przygotowania i prowadzenia wojny strategia kieruje się wytycznymi kierownictwa politycznego. Polityka wyznacza strategii cel przyszłej walki zbrojnej, stawia jej zadania, określa sposoby przygotowania i niezbędne środki prowadzenia wojny.

Strategia kieruje całym przebiegiem walki zbrojnej w celu osiągnięcia zwycięstwa nad wrogiem. Podlega ona polityce i obsługuje ją.

Teoria strategii bada i opracowuje wszystkie zagadnienia, które odnoszą się do sposobów i form prowadzenia wojny, jako walki zbrojnej w całości i w poszczególnych jej etapach.

Sztuka operacyjna rozróżnia i uwzględnia w swym działaniu operacje: wojsk lądowych, morskich, powietrznych itp. Strategia natomiast - jest jednolita /jedna/ - obejmuje działalność wojenną wszystkich czynników i rodzajów sił zbrojnych w kraju, zgodnie z ogólnym planem wojny. Strategia opierając się na planie wojny lub kampanii - określa: kolejność głównych operacji, ustala ich cele, wyznacza kierunki głównych uderzeń oraz określa siły i środki zaplanowanych operacji. Jednocześnie dowództwo strategiczne powinno uwzględniać realne możliwości wykonania zadań postawionych sztuce operacyjnej.

Prawie każdorazowo pośredni cel strategiczny - w znacznym stopniu - zależy od wykonania zadań operacyjnych.

Sztuka operacyjna podlegając w tym względzie strategii zajmuje natomiast nadrzędne i kierownicze stanowisko w stosunku do taktyki. W wykonywaniu zadań praktycznych na polu walki - sztuka operacyjna opiera się na taktyce. Oznacza to, że sztuka operacyjna jest środkiem strategii do osiągnięcia jej celów, a taktyka - środkiem sztuki operacyjnej dla realizacji celów każdej operacji. Strategia obecnie może również osiągać swe cele bezpośrednio, lecz to nie przeczy istocie powiązania wzajemnego członów sztuki wojennej.

Istota sztuki operacyjnej może być prawidłowo wyrażona tylko przez powiązanie jej ze strategią i taktyką.

Kierownicza rola sztuki operacyjnej w stosunku do taktyki nie wyraża się w narzucaniu taktyce określonych sposobów i form prowadzenia działań bojowych, lecz w określeniu głównych zadań, które taktyka powinna osiągnąć swoimi siłami i środkami w konkretnych warunkach - w interesie operacji.

Sztuka operacyjna w praktyce kieruje taktyką w ten sposób, że: stawia jej konkretne zadania, określa czas i miejsce prowadzenia walk, zapewnia ześrodkowanie wojsk na polu walki w odpowiednim ugrupowaniu, stwarza dogodne położenie do walki, rozwija osiągnięcie walki i jednoczy wyniki poszczególnych walk w ramach operacji.

Skoro taktyka jest ściśle związana z operacją i jest jej częścią składową - zastanówmy się pokrótce, jakimi problemami zajmuje się właśnie taktyka.

Taktyka^{x/} - jako teoria - zajmuje się problemami walki na lądzie, morzu i w powietrzu; opracowuje ona również podstawy przygotowania i prowadzenia walki w najbardziej różnorodnych warunkach i sytuacjach, przy współdziałaniu wszystkich rodzajów wojsk.

Ponieważ współczesną walkę prowadzą pododdziały, oddziały i związki taktyczne wszystkich rodzajów wojsk i rodzajów sił zbrojnych - teoria taktyki nabiera zatem ogólnowojskowego charakteru.

Istnieją również teorie taktyki pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych: piechoty, wojsk pancernych, artylerii, sił morskich itp., które znajdują swoje odbicie w odpowiednich regulaminach rodzajów wojsk i sił zbrojnych.

W obrębie współczesnej taktyki mamy dział taktyki tyłów; bowiem każde działanie bojowe musi być zabezpieczone pod względem materiałowo-technicznym.

Taktyka obecnie nabrała szczególnego znaczenia - głównym zadaniem jej bowiem jest: opracowanie, badanie i doskonalenie sposobów wykorzystania nowych typów uzbrojenia i techniki, działania pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych.

W podsumowaniu powyższych zagadnień należy stwierdzić: strategia ^{xx/} przy wykonywaniu swych zadań na teatrze działań wojennych zależy od sztuki operacyjnej i taktyki,

---

x/ Patrz mój skrypt "sztuka wojenna".
xx/ Strategia może obecnie osiągać swe cele bezpośrednio, ułatwiając tym samym realizację celów operacyjnych i taktycznych.

a sztuka operacyjna przy realizacji postawionych jej zadań - zależy z jednej strony od strategii, a z drugiej od taktyki. Sztuka operacyjna jest ogniem łączącym strategię z taktyką.

Należy jeszcze uszeregować pewne pojęcia związane ze strategią, operacją i taktyką, a związane bezpośrednio z przebiegiem wojny /działań zbrojnych/. Chodzi tu o pojęcia takie, jak: wojna, kampania, bitwa, walka itp. Terminy te są często używane i to nawet przez wojskowych w nieodpowiednim kontekście.

Przez pojęcie wojna - należy rozumieć zmagania całego narodu z przeciwnikiem, w celu odniesienia zwycięstwa. Główną rolę w tym zmaganiu odgrywają siły zbrojne. Wojna składa się z szeregu kampanii, z których każda w zasadzie jest końcowym etapem wysiłków zbrojnych - na danym teatrze działań wojennych.

Kampania - to szereg różnego rodzaju zmagania zbrojnych, prowadzonych według jednego zamiaru naczelnego dowództwa i pod jego kierownictwem, dla osiągnięcia celu strategicznego. Każda kampania wojenna składa się z serii jednoczesnych, lub po sobie następujących wzdłuż frontu lub też w głąb - zaczepnych i obronnych operacji frontów lub grup frontów. Poza tym w ramach jednej kampanii mogą być prowadzone samodzielne lub połączone operacje wielkich grup rodzajów sił zbrojnych: lotnictwa, marynarki wojennej i innych.

Kampania wojenna zazwyczaj toczy się na znacznym obszarze i może trwać dłuższy czas. Tak na przykład - kampania zimowa na moskiewskim kierunku strategicznym w roku 1941-1942 trwała ponad trzy miesiące. Kampania stalingradzka - trwała pięć miesięcy itp. Kampania i jej wysiłek zazwyczaj posiada wydźwięk polityczny i powoduje zmiany w układzie sił /wojskowych i politycznych/ i ma wpływ na przebieg dalszych wojen.

Bitwa jest to całokształt działań zbrojnych głównych sił związków operacyjnych, lub kilka związków taktycznych, różnych rodzajów wojsk i sił zbrojnych /w tym wojsk raketowych/

- w celu wykonania w określonym czasie i miejscu pośredniego zadania /celu/ operacji, lub pośredniego zadania strategicznego. Każda bitwa doprowadza do radykalnej zmiany sytuacji operacyjnej /strategicznej/ w sensie przybliżenia lub oddalenia osiągnięcia celu operacyjnego /strategicznego/. Bitwa stanowi wyraz realizacji operacji, lub zamierzeń strategicznych. Bitwa może mieć znaczenie operacyjne lub strategiczne. Przez bitwę strategiczną - będziemy rozumieli - decydujące starcie głównych walczących sił /stron/ na danym kierunku strategicznym, lub teatrze działań wojennych, w których biorą udział związki operacyjne i różnego rodzaju siły zbrojne. Od wyniku bitwy - zależą niekiedy losy kampanii /Stalingrad, Kursk itp./.

Przez bitwę operacyjną - rozumieć należy szereg walk przeprowadzonych przez związki taktyczne dla osiągnięcia celu zadań operacji lub też jej etapów.

Jeśli w pojęciu "kampania" tkwią elementy polityczne i wojskowo-techniczne /wpływ kampanii na dalszy bieg wojny/, - to w pojęciu "bitwa" - zawarte są elementy wojskowo-techniczne mające znaczenie czysto wojskowe /sytuacyjne/.

Wynik bitwy /niezależnie od skali/ - realizuje przede wszystkim aspekty militarne i ma wpływ na stosunek sił i tempo działań zbrojnych.

Walka - to zorganizowane starcie zbrojne występujących samodzielnie, lub współdziałających ze sobą pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych sił lądowych, powietrznych i morskich. Starcie ma na celu zniszczenie przeciwnika lub wzięcie go do niewoli. Walkę prowadzą uzbrojeni ludzie, posługujący się techniką wojskową i środkami rażenia. Walka ma ograniczone ramy przestrzenne i czasowe. Może być ona prowadzona na ziemi /walka naziemna/ przez wojska lądowe wsparte siłami powietrznymi i morskimi; w powietrzu /walka powietrzna/ - przez siły powietrzne: na morzu /walka morska/ przez same siły morskie lub przy wsparciu innych sił.

IV. RODZAJE I CELE OPERACJI

-- Z punktu widzenia skali działań rozróżniamy operacje: o skali operacyjnej i skali strategicznej.

Operacje w skali operacyjnej mogą być prowadzone: przez armie ogólnowojskowe, front, siły morskie, powietrzne itp.

Operacje w skali strategicznej zaś: przez fronty /grupy frontów/, flotę morską, siły powietrzne, OPK itp.

Operacja przeprowadzona przez wielkie^e związki, z udziałem różnych rodzajów sił zbrojnych - nazywa się zwykle operacją połączoną /mieszaną/.

Ze względu na cele i zadania rozróżniamy operacje: zaczepne, obronne i odwrotowe.

Ze względu na sposób realizacji - operacje mogą przebiegać w ciągu określonego czasu - bez przerwy i wtedy mówimy o operacjach jednoczesnych; względnie między poszczególnymi operacjami może nastąpić krótka przerwa - i wtedy mówimy o operacjach kolejnych tzn. że jedna operacja przerasta w następną. /schemat/.

Bezpośrednie kierownictwo poszczególnymi operacjami winno w zasadzie należeć do szczebla operacyjnego, a niektórych wypadkach do szczebla strategicznego.

W sytuacjach szczególnych /np. mieszany sztab Z.O. lub, gdy wyniknie konieczność wykonania zadania o charakterze operacyjnym w oderwaniu od sił głównych Z.O./ - operacyjne kierownictwo może być powierzone jednemu z dowódców związków taktycznego.

Kierowanie operacją polega na jej przygotowaniu /zoplanowaniu/ i pomyślnym przeprowadzeniu szeregu bitew i walk.

Współczesne operacje charakteryzują się szerokim stosowaniem broni jądrowej i innych środków masowego rażenia oraz zdecydowaną manewrowością działania wojsk. Przejście

od stosowania klasycznych broni na polu walki - do broni masowego rażenia - w tym broni jądrowej, jako głównego środka osiągnięcia postawionych celów wojny i operacji - stało się skokiem rewolucyjnym w sztuce wojennej.

Przede wszystkim wywarło to nieodwracalny wpływ na charakter, sposoby i formy działań zbrojnych.

Ogólnowojskową walka obecnie - to przede wszystkim uderzenie jądrowe i działania w szybkim tempie ogólnowojskowych związków, oddziałów i pododdziałów na poszczególnych - najczęściej samodzielnych kierunkach.

Broń raketowo-jądrowa i nowa technika bojowa - postawiła przed każdym żołnierzem wysokie wymagania w zakresie walorów moralnych, przygotowania zawodowo-technicznego, odporności fizycznej, psychicznej itp.

Dowodzenie współczesnymi operacjami - to ogromnie złożony proces, który ma w sobie dwa aspekty: aspekt dowodzenia ludźmi i aspekty wykorzystania techniki.

Stąd w przygotowaniu kadry wojskowej i wojska w całości te dwa aspekty trzeba mieć na uwadze.

Bitwa jest rozstrzygającym czynnikiem operacji. Doświadczenia wykazywały, że współczesna operacja składa się z szeregu kolejnych bitew, sięgających w głąb, nieraz zbiegających się z etapami operacji lub kolejnymi jej zadaniami.

Między kolejnymi bitwami dokonuje się zazwyczaj przegrupowania sił i środków oraz stosuje się różne formy manewru - w ramach ogólnego zamiaru celu operacji.

Jednak w odróżnieniu od operacji z przeszłości - we współczesnych warunkach - można niekiedy osiągnąć cel operacji przez wykonanie jednego uderzenia /we współdziałaniu z jądrowym/ i w jednej bitwie. Należy podkreślić, że współczesna bitwa jest bardzo złożonym elementem operacji, na który się składa kompleks taktycznych działań wojsk.

Ogólnowojskowa walka - w pojęciu taktycznym - nie potrafi obecnie objąć wszystkich zagadnień organizacji i prowadzenia bitwy, która jest integralną częścią całej operacji.

Z powyższego wynika, że bitwa, która uprzednio była obiektem rozważań teorii taktyki, obecnie musi wejść bezspornie do teorii praktyki sztuki operacyjnej, a nawet i strategii. Fragmentem bitwy jest walka.

W każdej operacji musi być wyraźnie sprecyzowany i określony cel, jako wynik operacji, który winien być osiągnięty w momencie jej zakończenia.

Cel operacji musi być adekwatny do zamiaru i planu działań strategicznych na danym teatrze /kierunku strategicznym/ i możliwości materiałowych. Stąd też cel operacji i środki jego realizacji - określa zazwyczaj dowództwo strategiczne.

Najczęściej celem operacji - będzie zniszczenie dużego zgrupowania nieprzyjaciela o znaczeniu operacyjnym lub też strategicznym.

Celem operacji może być również uchwycenie/utrzymanie/ rejonów /obiektów/ i rubieży o znaczeniu operacyjnym.

Dialektycznie rzecz biorąc oba te cele stanowią całość i mieszczą się w ogólnym pojęciu "przedmiot działań", gdyż trudno sobie wyobrazić, by nieprzyjaciel pozostawił ważne rejony, rubieże, lub obiekty nie obsadzone przez odpowiednie zgrupowanie wojsk.

W wyjątkowych jednak wypadkach - zdobycie i utrzymanie ważnego rejonu, rubieży, lub obiektu - może stać się dominantą przy określaniu celu operacji; niszczenie zaś wojsk przeciwnika następuje równolegle, lub też po osiągnięciu pierwszego celu operacji tzn. po zdobyciu wyznaczonego terenu /obektu/.

Tak się stało na przykład w 1945 r. w operacji berlińskiej, w której pierwszy Front Białoruski i 1 Front

Ukraiński miały na celu przede wszystkim uchwycenie Berlina i opanowanie ważnej rubieży na rzece ŁABA, a dopiero po wykonaniu tego zadania, wojska obu frontów przystąpiły do niszczenia zgrupowania nieprzyjaciela. Częściowo podobna sytuacja było i pod Stalingradem.

W każdym razie, każdorazowo cel operacji musi wynikać z celu wyższego szczebla - i musi realizować część celu strategicznego.

W niektórych wypadkach /choć to powinno być rzadko/ w trakcie osiągnięcia głównego celu operacji - w toku prowadzenia samej operacji - może nastąpić heterogonia celu - tzn., jego całkowita lub częściowa zmiana. Na przykład - gdy armia nacierająca wzdłuż wybrzeża morskiego spotka się z dużym desantem morskim nieprzyjaciela - wówczas front może przerwać czasowo operację zaczepną tej armii, a każe jej przejść do walki z tym desantem i osłony skrzydła nacierającego frontu.

Oczywiście - jasne jest, że cele operacji /niezależnie od jej rodzaju/ będą każdorazowo zależały od warunków, w jakich dana operacja będzie przebiegała. Jeśli na przykład w początkowym okresie wojny na zgrupowania przeciwnika zostaną wykonane zmasowane uderzenia raketowo-jądrowe, to ocalałe jednostki nieprzyjaciela w zasadzie nie potrafią stawiać zdecydowanego oporu /przynajmniej w rejonach nadgranicznych/; natomiast nasze wojska przejdą do pościgu i będą zajmowały teren jego głębi, zanim nie napotkają oporu głębokich odwodów przeciwnika; wówczas już cele operacji będą polegały nie na pościgu i zajmowaniu terenu, lecz raczej na rozbijaniu zgrupowań odwodowych nieprzyjaciela i zdobywaniu rubieży i rejonów.

Jeśli operacje będą się odbywały bez użycia broni masowego rażenia /przynajmniej początkowo/ - wówczas cele ich będą polegały na rozbijaniu zgrupowań nieprzyjaciela, zdobywaniu terytorium i przejmowaniu inicjatywy.

Tempo działań z naszej strony musi być bardzo wysokie, a pokonywanie przeszkód wodnych /i innych/ nie może hamować szybkości działań. Organizacja, planowanie i zabezpieczenie materiałowe operacji - nabiera dominującego znaczenia. Lotnictwo, artyleria i związki pancerne odgrywają w tym działaniu dominującą rolę.

Na marginesie powyższego należy wspomnieć, że operacyjne rozwinięcie wojsk musi być przygotowane i zaplanowane /łącznie z określeniem celu/ już w okresie pokojowym.

Również trzeba brać pod uwagę, że dowództwo NATO - może zastosować pasy min atomowych. Pokonanie takich pasów należy omówić szczegółowo przy precyzowaniu celu operacji.

W każdym razie nie może być operacji zaczepnych, które będą stosowały tak zwane /"przegrupowanie"/ obrony nieprzyjaciela. Operacje muszą być płynne i prowadzone w szybkim tempie. Odbywać się one winny na czołgach i transporterach. Należy unikać spieszania wojsk.

Tempo operacji muszą ułatwić desanty powietrzne, silny ogień artylerii i rakiet oraz działanie lotnictwa. Pokonywanie stref skażonych najlepiej dokonywać na czołgach i transporterach lub stosować szeroko przerzut wojsk na śmigłowcach. W żadnym wypadku przeszkody /sztuczne czy też naturalne/ nie mogą skanalizować ruchu naszych wojsk w pożądanym dla przeciwnika kierunku oraz zmniejszyć naszego tempa działania, a szczególnie nie wolno dopuścić do skupienia - nawet na krótki czas - wojsk i techniki.

Operacje obronne winny być oparte obecnie na sile ognia wszelkiego rodzaju i na elemencie ruchliwości wojsk. Silne odwody i zgrupowania uderzeniowe z głębi, wsparte rakietami, artylerią i lotnictwem - muszą zahamować działania zaczepne wojsk przeciwnika, pozbawić go inicjatywy i załamać jego wolę działań zaczepnych.

Obronę w tym aspekcie traktuje się jako zjawisko tymczasowe i wymuszone, lecz każdorazowo podporządkowane natarciu.

Na wynik wojny współczesnej i jej prowadzenia mają wpływ czynniki przewagi nie tylko w siłach zbrojnych i technice - ale również wywiera ogromny wpływ przewaga w zakresie naukowym, ekonomicznym itp. Stąd też wynika konieczność ciągłych badań i studiów w zakresie wiedzy o prawach wojny w całości, jak i jej prawidłowościach.

Różnorodny sprzęt techniczny, będący w wyposażeniu wojsk stanowi materialną podstawę operacji i walki. Ludzie i sprzęt - to podstawowa treść pojęcia "siły i środki walki". Wiemy, że uzbrojenie i sprzęt - to najbardziej dynamiczny czynnik, który decydująco wpływa na sposoby prowadzenia walki zbrojnej. Znajomość zatem dokładna sprzętu bojowego - to podstawowy czynnik powodzenia w walce. Znajomość ludzi i ich psychiki, sposobu zachowania się w walce - stała się koniecznością. Stąd studiowanie psychologii, zwłaszcza psychologii wojskowej, nabiera ogromnego znaczenia.

Walkę wygrywa ten, który nie tylko będzie dysponował przewagą materialną i chemiczną oraz przewagą ilościową - lecz będzie również miał przewagę przygotowania teoretycznego i praktycznego użycia potencjału siły zbrojnej - w danej walce lub operacji.

Kończąc powyższe rozważania trzeba stwierdzić, że:

1. Operacje winny odbywać się w szybkim tempie i na określonych, ważnych i samodzielnych kierunkach.
2. Cele operacji muszą wypływać z celów strategii i winny być określane jeszcze w okresie pokoju - przynajmniej dla początkowego okresu wojny.
3. Rola wojsk lądowych, lotnictwa i desantów - znacznie wzrosła w dobie stosowania broni rakietowo-jądrowej.
4. Przygotowanie kadry dowódczej i sztabowej, która potrafi kierować operacjami w skomplikowanych warunkach współczesnego pola walki - odgrywa zasadniczą rolę, gdyż samodzielność i inicjatywa dowódcy - oprócz czynnika materialnego - nabrała decydującego znaczenia.

III. BIBLIOGRAFIA

1. Kruponow - Dialetyka i wojennaja nauka - Wyd. Moskwa 1963 r.
2. Sokołowski - Strategia wojenna - Wyd. Warszawa 1964 r.
3. Siemionow - Radziecka sztuka operacyjna - Wyd. Warszawa 1961 r.
4. Suszko - Metodologiczeskije problemy wojennej teorii i praktiki - Wyd. Moskwa 1966 r.
5. Smirnow - O radzieckiej nauce wojennej - Wyd. Warszawa 1962 r.
6. Michalski - Pierwsze 100 godzin wojny nuklearnej - Wyd. Warszawa 1967 r.
7. Kozłow - O sowieckoj wojennej nauce - Wyd. Moskwa 1964 r.
8. Przegląd Informacyjny ASG nr 15/66.
9. Przegląd Informacyjny ASG nr 1/67.
10. Płk dr Nóżko - Właściwości operacji zaczepnej armii pancernej - Wyd. ASG 1970 r.
11. Płk dypl. Bentkowski - Operacyjne rozwinięcie wojsk armii i frontu - Wyd. ASG 1968 r.
12. Warwarowski - Manewrowość.
13. Brodzie - Strategia w erze raketowej - Wyd. Warszawa 1963-r.
14. Clausewitz - O wojnie.
15. Wojennaja Myśl nr 7/66.
16. Perkowicz i Madejski - Właściwości współczesnej strategii.
17. Encyklopedia polska i radziecka.
18. Wojennaja Myśl nr 3, 4 i 5/69 r.

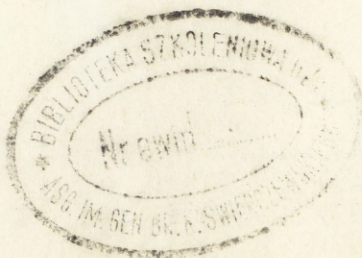
Załącznik 1 /schemat/ - Klasyfikacja operacji.

OPRACOWAŁ:

płk dr A. LAUDAŃSKI

Wykonano w 30 egz.
Egz.Nr 1-30 Bibl.Tajna
Wyk. płk LAUDAŃSKI
Druk H.W. dn. 2.07.70 r.
Nr ks. Pp 887/2299/WW
Kor. M.G.

120201k.

KLASYFIKACJA OPERACJI

~~DDUFNE~~
Nr ks. PF-2500/ww
Załącznik nr 1

I. ZE WZGLĘDU NA SKALĘ DZIAŁAŃ :

1
*0 skali
operacyjnej*

*Armia, Front, Sily morskie
lotnicze i inne.*

2
*0 skali
strategicznej*

*Front, Grupa Frontów, Flota
WOPK i inne*

II. ZE WZGLĘDU NA RODZAJ SIŁ :

1
SW raketowo-jadr.

2
Wojsk OPK

3
Mieszane

4
Lądowe

5
powietrzne

6
morskie

III. ZE WZGLĘDU NA RODZAJ DZIAŁAŃ :

1
zaczepne

2
obronne

3
odwrotowe

IV. ZE WZGLĘDU NA SPOSÓB (CZAS) REALIZACJI :

1
ciągłe

2
kolejne